

Virjinn.

Lestrarfélagsskið Miklabæjar söðna.

XIV. árg. } Litladal, 4. febr. 1923. } 5. tbl.

Hannes Hafstein.

4. desember 1861 — 13. desember 1922.

Hann dó þann 13. desember 1922, kl. 10 á morgni, á heimili sínu í Reykjavík, eftir að hafa legið rúmfastur hin síðustu ár og það oft sárspjáður.

Því þannst er ekki blandast hugur um, þegar ég frjetti lát hans, að hjer yrði fjáðursorg og hans minnst með sjerstöðum hetti og almennri hluttekningu. Sem fjáður sei á þak sínum merta og besta manni.

En þregnin um dauða hans, virtist
 mig koma með hangandi hendi,
 með öðrum ordum, eins og um lítid
 tilfimmíngamál væri að ræða. Og
 þrátt fyrir allt óþarfa mátt í sím-
 ann, kom þrjúttíu elski þyr en þann
 14., eða daginn eftir, til Akureyrar.

Nú þráði ég það að sjá bláðin
 og þau kvæðisord, sem honum yði
 valin. Þóttist vita, að þau yrðu
 mörg áreiðanlega góð. Og nú
 hefi ég sjúð helstu bláð landsins.
 Og hefi orðið vonbrigða. Því mig
 finnst að þeir, sem minnst hafa
 Hammar Hafstein, hafi gert það
 meira af skyldu en innri hvát.
 Og eitthvað var meira boið til
 brunnis, og eitthvað sungid herra,
 þegar Þorsteinn Erlingsson fór
 ír líkamannum. Þá var eins og
 allir yrðu andlega sinnadur!
 En nú er eins og verið sé að

minnast 200-300 aldar afonelis
 einhver. Þinn dæmi ~~er~~ virtist
 vera þeim, í svo mikilli fjárlægd.
 Það er eins og eitthvað dragi úr
 samúðinni og virkileikannum
 hjá þeim. Eins og þeir hiki við að
 segja, það sem þeim býr í brjósti.
 Og orsökkin til þess er meðal ann-
 ara fleiri ~~er~~ sú, að þeir sem rita,
 eru að einhverju meira eða minna
 leyti háðir mönnum og málefnum
 andstæðinga þess dæna og standa
 andlega ósjálfsstaddir í dagurssprá-
 innu. Því andstæðingar Hammar
 Hafstein lifa enn og hafa sig ei
 um að hann sé tignadur og með
 innileik haldid eyri minningu hans.
 — — — En af því ég þekkti Hammar
 Hafstein vel og afstöðu hans og bar-
 áttu, gegn mönnum og málefnum,
 langar mig til að segja nokkur
 ord um hann, sem Morsar, sem
 skáld og sem stjórnmálamaður.

4. Veit jeg vel, að jeg er ekki fær um að rita minningarorð eftir slíkan mann, en mér fimmst það vera skulda mín að segja orð til álit í þessu efni sem öðru. Og jeg vil að „Viljinn“ gefni þau orð.

„Madurinn, Hannes Hafstein.“

Hannes Þórður Hafstein er fæddur á amtmannssetrinu Höðruvöllum í Hörgerðdal við Eyjafjörð, sem kunnugt er, en faðir hans Þjetur amtmaður Hafstein, flutti sig í Skjaldarvík og bjó þar, og þar ólst Hannes að nokkru uppi, við Eyjafjörðum að vestanorðu.

Jeg hef það eftir sann orðu fólks, sem ymist var á hümili föður hans eða var vel kunnugt um allt heimilislíf foreldra hans, það sem jeg nú segi um æsku hans:

Hannes var „elskulegt barn“. Vildi öllum það besta. Vinnufólks foreldra hans ládu hann, þess

5.
hjartagasku og samúð. Drengurinn litli mátti ekkert aumt sjá og reyndi þá á einhvorn hátt að koma fram til góðs. Tók svári fólksins og aumráðist yfir því, hvað litid sem að því amadi. Stríddi aldrei nein- um og var alvíslegur og einlægur við allt flekingssfélk og aumingja, sem lærur að gærði, og gaf því oft af sínum mat. Taladi við það og sagði því til vegar. Kenneli í brjásti um það, af því það ætti hvergi heima og af því það væri svo þóttaklega til fara. Vildi þyggja því eða láta þyggja því til næsta bæjar, og bera fyrir það, ef það hafði þjónkur. — Vinnufólkið fann svo mikla samúð og nákvæmni hjá fallega drenginum, að því þótti öllu samán svo undur vænt um hann. — Öllum þeim, sem þekktu til, bar samán um þetta.

Jeg taladi sitt sinn við gamla heid-

6. virða konu í Eyjafirði, sem hafði
í ungdæmi sínu verið hjá foreldr-
um H. Hafsteins, sagðirt hún aldr-
ei hafa þekkt „ann að eins blættad
og elskulegt barn“. En skapmikill
hafði hann verið, en aldrei beitt því
nema samþara samgjörni. Elskadi
stræð þáð rjetta, sama og góða, sem
hann áleit vera. Beitti aldrei of-
ríki við sjer yngri eða smærri börn.
— Og svana skil jeg við Hannes
Hafstein, sem barn. — — —

Allir leikbræður hans, unnu þan-
um og þótti vænt um hann. Stræð
vands mædur var við þrekid og karl-
mannskuna, hjá þanum. Hann var
vandallega þoringi í leikum og tók
á sig eftirustu blutverkinn. Þjótt
fór hann að hafa ándægi og gam-
an að vera með þiltum á sjönun.
Og þegar hann þrekadirt, fór
hann oft í skemmtiferðir um
þjóðinn nálegt Skjaldburvik, og

var þá annaðhvort einn á bát eða
annar mædur með þanum. Þanum
þótti einstantlega gaman að sigla og
var djarfur og hugvalkur; þótti mest
til þanna þegar leiturinn lá á hlid-
inni og jafnvel sauð á þeimum. —

13 ára fór hann í latínuskólum
og útskrifaðist vorid 1880 með hestun.
einkunn. Hann var að halla allt af-
efstur í sínum leik. Sama ár fór
hann á háskólum í Kaupmannahöfn
og lauk námi þar vorid 1886, og um
sumarid fór hann heim til Íslands.

Öllum þer samant um, að gáfadri,
drenghyndari og efnilegri þilt, hafi ei
verið hægt að þima medal skólapiitta á
þeim árum. „Og eftir andlegu atgjörfi
hans fór þid líkamlega, því hann var
snemma einhver þim fridarti mædur,
þar, þrekinn og vel varinn. Og þegar
hann eltist, var þáð einnelli, að meira
glærimenni gæti ekki að lita með þjóð
vorrí“, segir ráðherra Klemens Jónsson.

"Hann var aðdráandi í öllu viðmóti og himn kvartaðartí máður. Gledimáður mikill og bjartsjáinn. Hann var vitsmunamaður mikill og einarður og lea allajafna haug lands og fjöðar fyrir brjósti. Gestrisari hann var framúrskarandi og langt yfir efri fram. Í stutta máli, ~~því~~ því hinum dýrustu mannskostum.

Hann veitlagði engum annað en það, sem hann áleit vera það berta.

Og hann vann ávallt að því eina, sem hann áleit vera rétt.

Hann var áreiðanlega
góður maður.

Hannes Hafstein ólét upp við glederhagar-hambod og vínveitingar. Þá var þaríð með vin, eins og hvern náðsynlegan hlut. Ekki drak hann samt neitt til larta á skóladárum sínum. Og eftir að hann varð valdsmaður,

gætti hann ávallt hófs í því til-
liti. — En maðurinn var í mesta
máta frelsisþær, bjartsjáinn og
lífsgladur. Og þar sem hann
var ávallt sem foringi glederhaga-
ar og bróður alls fagnadans —
en engin ástæða til að misvirða
það við hann, þó hann brúkaði
vín, þar sem það var almennt gleði-
efni á þeim dögum. En það sagði
mjög einn gamall borgari í Þvík
að óhætt væri að fullyrða, hann
mundi aldrei hafa misbrúkað
mannkosti sína eða sjntafsjer
lartmáli nje órétt, þó hann væri
við skál. — Jæg taladi sjálfur við
H. Hafstein um vinið. Hann áleit,
að allt sem veitti sama gleði í
lífinu, væri gott. Það væri má-
ðurinn skýsemigæddur, sem ætli
að dróttna yfir því og talmanna
það. Vildi ekki nein þvingandi
bænd. Því álvæðid væri líjómatt

smoss og ábyrgðarhluti að skerða það um of. Var á móti áflutningskerfinum. Oleit, að það eina skynsamlega væri, að templa- ar störfuðu með Reglu samni og þar með kemdu þinni ungu kynslóð smátt og smátt að hafa vini — og starf þeirra í þessum átt væri virðingarrætt. En hitt væri ekki tímabært nje farsælt, að þeirra fjöðina eða koma þinni til að greiða atkvæði með alíku. Sagdi, að áhrifin, sem sköpunar afneitunina yrði að koma inn frá, en ekki fyrir egnar og stórmáli ásingarmanna. Hann áleit jarðveginn ekki nægilega vel undirleisinn. En það væri hlutverk Good-templara, að gefa hann góðan áður en hafid yrði áflutningskann. Sagdi álitá það engar vegir sjett, að

að blanda þessu máli inn í heitar og sværar stjórnmála- deilur. Og dælitid yrði þó að taka tillit til umhverfisins — þar sem íslenska fjöðin yrði að hafa við- skifti við aðrar fjöðir og það við vinköndin sjálf.

Hann áleit að þyrfti vel að athuga þetta mál og umfram allt, að fjöðin þengi nógan tíma til þess að leia sig sem best undir atkvæðagreiðlu sína á þessu máli. Sagdi það yrði að vera eindreginn fjöðarvilji. Og svo ekki nóg með það. Högin þyrftu að vera vel samir, vitur- leg og skjir og verndun laganna góð. Hann hlýtu að sjá, með stílltri ofirvegum, að það gæti orðið skadlegt og fjöðarvan- samd, ef málið yrði illa undir- leiid. Þágs væri best með þor-

Jeg hefi drvalid með ásetningu við
þetta ritasta. Og mun hér sýna í
grein minni, skýja frá vegna hvers
jeg gerdipáð. — — —

Skáldid, Hannes Halstein.

Það munur margir muna eftir
því, þegar íslenskir námsmenn í
Höfn, gáfu út ritid „Verdandi“, 1882.

Í því riti kom Hannes Halstein fram
með ein ad kalla fyrstu kvædi. Og duld-
ist engum ad þar var skáld á ferð-
inni. — Menndádust ad ljóðsmíld-
inni, Kraftinum, frelsisandannum
og lífsgleðinni, hjá þessum ungum
manni. Ljóð hans voru þrungin
af þessu. Þjartsýnid og fram-
sóknarandinn var svo mikill í
kvæðunum.

Ferðakvædi hans, þóttu ágæt.
Gledakvæðin voru þagnadun-
efni ungu manna. Og þá má

Mhi gleymart, ~~þessa~~ hversu fag-
urlega hann söng um fösturjörð-
ina sína, sem hann alltaf umni
svo heitt. — Hér er ekki rúm til
ad taka upp nokkur kvædi, enda
eilít jeg þess enga þörf — þau eru
svo kunn og þann, sem skáld.

Samt ætla jeg ad leyfa mér ad
mínnant á þessu, sem hann samdi
eftir ad hann varð valdsmaður.

Aldamóta kvædi hans er ljámandi
fallegt og mun seint fyrnast. Það
kvæð hann, þegar hann var sjólu-
maður á Ísafirði. — Þá er kvædið
„Vor“, sem hann orti er hann
var á hesta valdatindinum.
Það kvædi er þrungid af vishu og
sníld, — áttakanlega fagurt.
Þjettad samant af líkingum og virki-
leika. — — Loka er kvæðið:

„A hafisnum.“

Það er Kaldur maður, sem ekki
kemur við, er hann les það kvædi

með skilningi. —

Haft er eftir Bjarna frá Vogu, að hann dæmt mest að kvæðinu: „Sönn sem háir halar hálfan dalinn fulla“, af ~~þessum~~ eldri kvæðum Hannesar. —

Stjórnmalamaðurinn,
Hannes Hafstein.

Margir munu reka minni til, hins miklu málaferla og stjórnmála-stormala, sem stöfudu út frá persónu Skúla Thoróldson þegar hann var á Ísafirði. Vegna þeirra umbróta varð ókyrt mjög í hjeradi. Skiptust menn, hárðonir í tvo gagnstæða flokka, amadrægga með Skúla og voru það miklu fleiri, eða meti honum. Og allt er víst, að mæri gauragangur og mannskemmdir, hafa um langt skeið varla verið í nokkru hjeradi á Íslandi. Vissi jeg talvert um þetta, af eigin reynd.

Skúli var mätpartur illfylginn

landshöfðingja Magnúsar Steph-
ensen, og leit hvásum gagnrinnis-
angum á ord og gjördir allra þeirra,
er eitthvað voru landshöfðingja
megin. Var á mildur í dómum og
hlífði enku. Og var varla mágn-
legt fyrir nokkurn mótstöðumann
Skúla, frá hærri stöðum, að setjast
að á Ísafirði. — Skúli tók þann
hinn sama hördum tökum, og
reyndi að gera honum allt sem
óþíðast fyrir. Sjá staklega var
þetta eftir að Skúli varð að láta
af embætti. — Lárus H. Bjarnason,
varð eftirmáður Skúla þar. Og er
minnistad vidureign þeirra. —

Einn og menn vita, var Hannes
Hafstein skrifari hjá landshöfð-
ingja. Og þá var það, sem hann
var látinn taka við rýslumanns-
stórsum á Ísafirði, eftir Lárus
H. Bjarnason. Því ekki þótti föst

ad senda þangað, í þann eld, nema
 úrvælsmenn. Hef þig það eftir góð-
 um og áreiðanlegum manni, að
 Hannes Hafstein vildi helst vera,
 laus við það; og gerði það þremur
 fyrir orð húsbónda síns — lands-
 háfðingjans — en fyrir sjálfs síns
 vilja, að þá þá sjálu.

Þegar hér er komið söguinni, er
 Hannes Hafstein enn ekki farinn
 að gefa sig að stjórnmalum. Það
 var að halda ekki fyrir en sjöttu
 öldamótin og sat hann fyrst á
 þingi 1901. Þá var flokkarshiftingi
 í þinginu ríkjendur. Stjórn-
 flótturinn — heimastjórnarmenn, vildu
 þá stjórna inn í landið. Þess
 flokkurinn var nærri því ekki eins
 Kröfubardur og hann varð ofan
 á, með eins áhræðis mun, á
 þinginu 1901. Þessartjórnar-
 menn, sem næst á undan voru

í meiri hluta, undir þessu illa
 og álitu sig misrættu leitta, þar
 sem að einn um eitt áhræði væri
 um að ræða. Og þar sem ríkjomin
 var að völdum þjálfmynd stjórn
 í Danmörku, vildu heimastjórnar-
 menn freista gefunnar, með því að
 senda mann úr sínum flokki til
 Háupmannabáðnar, og reyna koma
 vilja sínum fram, við hina nýju
 stjórn. — Hannes Hafstein var þú-
 im að ávinna sjá traust og virð-
 ingu flokks síns, og var álitinn
 helst maðurinn til slíkrar farar.

Og svo fór, að þessi sendi þar vandi
 honum leim vegur upp í ráðherra-
 sætið, tvíum árum síðar.

Það er haft eftir dönskum stjórn-
 málaáráttum þá, að lífrari og
 vitsmunameiri manni, hefur þess
 lundingar ekki geta sent — og hon-
 um mátti ekki hvað minnst þakka
 málaáráttin.

Vid þessa upphafi, þyktu að ekki
 svo litid blóid i mótflökks mönnum
 Hammerar Hafstein. En þó kom leidi öfund
 og fleira til að kvikjappa mönnum.
 Og af því Hammer Hafstein gat ekki
 gjört svo állum líkadi, urdu margir
 til að reyna óþagja ham i augum
 þjáðarinnar. Og nú byrjadi hin
 grimma stjörnmálahrid á ham, og
 hardnadi allt af, þangað til húið var
 að hafa ham ofan úr ráðherrasati.

Samt náði ham því aftur i beili,
 en þá komu atvik þessir, sem lómudu
 svo mjög hina ógleymanlega gæðu
 andlegu starfskrafta hans, að ham
 varð að hætta allri vinnu, og síð-
 an leggjast i rúmið með sárþauka
 og bröllum.

" " " " "
 Undarlegt þykir mér það, að eng-
 inn af þeim mönnum, sem ritad
 hafa um Hammer Hafstein sé i síð
 þráfall hans — hafa minnst á, hvað

það eiginlega var, sem kom honum
 úr ráðherrasati i hið fyrra sinn.

En það var bardaginn um aðflutn-
 ingsskarnit. Mótstöðumenn hans,
 hófu svo litid honum til saka að
 vera, að þeim kom það svo vel, þeg-
 ar Demplarar — sem voru margir
 i mótstöðuflokki hans — flektu
 kindindismálinu inn i stjörn-
 málin. Og um það var leaust.

Hefi jeg hjer áður skýrt frá afstöðu
 Hammerar Hafstein á þeim máli.
 Jeg veit það vel, að svo var litid
 i vedri vaka, að leaust hafði
 verið þá um „uppkastid“, sem
 kallad var. — — — —

Georg Brandes sagði, þegar ham
 vissi að Hammer Hafstein var or-
 inn aðri valdomadur eða ráð-
 herra: „að þar væri rjettur madur
 á rjettum stad“. Og margir okkar
 bestu og rjttustu menn, hafa
 samvinnu það — og segur

mun sama þad, á sínum tíma. —

Eitt var þad sem Hannesi Skafstein var trúgðid um: að hann væri um af vinveittur Dönnum. En þetta er einhver óhefa. Og er haegt að sama þad á margan hátt. Hann var ein- arður og fylginn sjór, eins út á við sem heima hjá þjóð sinni. Hann slakadi aldrei til frá þvi, sem hann áleit rjett, en gætti þó hófs í öllu og var himn lýrasti í öllum samning- um, aðladandi og kurtis. Þetta hafa þeir sagt, sem þekktu hann best.

Sagt er, að hann hafi átt ekki svo lítinn þátt í undirbúningi þeim, sem gerdi Ísland að sjálf- stæðu ríki.

Menta verk hans í ráðherraseti var, að koma sínamálinu í framkvæmd. Er dædt að þeim dugnadi og þvi þreki, sem hann

sjóndi þá. Jæg minnst ekki að ^{21.} hafa nátturum tíma heyrst ánnur eins stórþrúði og allslags ósam- inndi, og mannshemnd, eins og þá, hjá mótstöðumönnum hans.

Og er engin furða, þó þær skamm- ir og þau meidþrúði, sem hann fjekk þá, hafi veikt hnd mikla þrek hans. — En mi vilja engin missa sínamu og þvyrant við að frá hann lagðan um allt. Og eng- inn getur sagt um þad, hvortu mikild gagna hann hefur gert okk- ur Íslendingum, á stríðsárumum!

Sjálf sagt ómetanlegt gagna.

Hann hjelt velli, og vann trú- lega fyrir fósturjörðina sína, en margir vanþakklugar börum og hann bar þaríðu fyrir þvi, að verk sín yrðu til lítils gagns fyrir fósturjörðina, vegna þess hve mis skilningurinn á mót- þróinn var mikill. Og þad v

þetta, sem lamadi þóck hans — en
 skamminnar virtu hann ekki
 svo mikils; að hann ljéti þar frá
 nokkurt hald á sjá. — Og þegar
 hann er dagur þrasinu og póli-
 tiska maldvitrinu, kom þreyttur
 og kvíðandi heim til himnar að-
 dómlega göfugu og góðu konu
 sinnar, taladi hún þjárk og líf
 og þjór í sálu hans. Honum þann,
 sem hann kalli á morgunljáandi
 sölakinsblett, sem endurnijjadi
 allt það menta og besta í sál sinni.

En — svo skall á þruma sorgar-
 immar!

Og þá var ráðint á hann í söl-
 um Alþingishússins, með þeim óvíd-
 eigandi hvóttarkömmum að morgun
 mótatöðumömmum hans ógnadi.

Verk hans voru rífen niður og
 reynt á sem svæsmasta hátt, að
 lítilsvirða starf hans. Mann

þetta kafa verid einhver heitasti
 og um leid kaldasti, dagur í lífi
 hans. Og höldum nú áfram:

Út þessum handvitrin-bardaga,
 þer hann loka heim, þreyttur og lam-
 adur, sardur niðstungur helsári —
 heim — heim að líkborum sinnar heit-
 elskendu konu! — — —

Þú getur rá, sem þykist kafa
 ártædu til að karta steini, að stjörn-
 máldamminum, gert það fyrir mig,
 en eitt er víst. þú man aldrei gera
 það. þú elsta og virði Hannes
 Hófastein sem mann, sem sköld
 og sem stjörvmáldaminn.

" " "
 Þorsteinn Erlingsson sagdi:

... " Stefnir þú að stríði
 stjórna sömu hendur,
 horfdur hátt við líði
 hverjum manni kenndur.

Þeyi og frægd var bjargad,
 fram úr þróng var ratað,

engum audi þar gæð,
engum vini tætt. "glæð."

Þetta er þallega sagt, og það
af andstæðingji Þammasar Háfastein
í stjórnmálum. Á því er hægt að
sjá, hvaða stök hann átti meðal
andstæðinga sinna. Og víst var
það, hann annast engan vin og
stæð aldrei einn upp á heidi
lífs síns — og það eru að minnu
viti, stoltleg rangmæli, hjá Guð-
mundi Friðjónssyni, að Þammas
Háfastein hafi orðið andlega úti
hjá þjóð sinni.

Baldvin Þárdal.

Þver vill botna?

Sólargeisla fyrstir fá
þjalla tindar háir.

Hjálpin.

Smá saga

eftir Hörð heljarshinn.

Stíkurlag.

Það var rétt fyrir jól, sem skipid
kom. Það hafði komið með nokkud
af vörum; mest hafði Karl kaup-
máður fengið. Þaðanna fyrir jól
hann margir úr sveitinni í kaup-
stæðinni — allir að sekja til jóla.
Einn af þeim var Jónas á Hóli, við-
skiptamaður Karls kaupmanns.

Þegar Jónas kom inn í búðina
voru þar margir að taka út vör-
ur. "Elli jeg geti ekki komið að,"
spurdi Jónas, búðarmannum.

"Þú verðir fyrst að finna kaup-
manninn, og vita hvað þú getur
fengið," var svarið.

"Er hann á skrifstofunni?" spurdi
Jónas. "Það er óþað," svaraði

leiðarmáður.

Jóhann Jónas kom inn á skrifstofuna, var Karl kaupmáður þar og Samundur líka. Jónas heilsar þeim; tók Samundur þá vinsamlega, en kaupmáður fremur þurlega.

"Eftir þér vildu verða svo góður og hjálpa mér um afurtilta úttekkt?"

Spundi Jónas, og sneri sér að kaupmanni. "Ég er nú þátækur af vorum", svaradi kaupmáður, "svohafid þér ekki stadið í skilum undanfarið ári!" "Já, ég veit það, að ég skulda mikkið", sagdi Jónas, "en ég hef borgað yður allt af svo mikkið, sem ég hef getað á hverju ári."

"Dumleggid þer minnkandi en úttektin ver", sagdi kaupmáður, "svo það er orðið alvarlegt — og getur breint ekki gengid svo lengur."

"Það er ekkert óeðlilegt að svo sé", svaradi Jónas, "þar sem útlenda

varan leikkar ekkert, en innlenda varan fellur."

"Þér verðid þá að borga eitthvað af skuldinni fyrir nýjar", sagdi kaupmáður; "þér ættid að geta borgað svo sem 500 krónur. Ef þér borgid það, hjálpa ég yður um eitthvað!" — "Þetta er nú sama, sem að reita mér um úttekkt", svaradi Jónas, "því ég get ekki borgað þessa upphæð." — "Ef þér getid ekki borgað þessa upphæð fyrir nýjar, verðid þér að láta mig hafa ved fyrir skuldinni", sagdi kaupmáður. Stóð á þessum og leit út í gluggann, og segir: "Þarna kemur þá síra Þóroddur." "Jaja, Jónas, þér verðid að láta mig hafa tryggingu fyrir skuldinni." — "Ég lýst vid að það dragint", svaradi Jónas, "en ég veini að borga skuldina svo fljótt sem ég get." — "Þú geta kemur líklega seint!" svaradi kaupmáður með

þjósti, og gekk út.

Þegar Haukmáður var farinn, spurði Semundur Jónas að, hvort hann hefði nokkur ráð, með að fá lítlegt annarstadar. Jónas sagði íst ekki vita það. — Semundur tekur pappírshlæði og skrifar á það nokkrar línur, fær það síðan Jónasi og segir: „Viltu ekki fara með þessum lappi til hans Þóðvars Haukmanns og afhenda honum hann.“ — Jónas tekur við miðanum og létur á hann og segir: „Engum manni ertu líkur, Semundur! En jeg veit ekki hvort jeg get borgað þér þessu drengilegu hjálpi.“ — „Það gerir þú Jónas minn, þegar þú ert orðinn ríkur“, sagði Semundur. — „Jeg bjóst nú ekki við að verða það í þessu lífi“, svaradi Jónas, „en jeg heit gáðan gud að launa þér fyrir mig.“

„Jaja, Jónas minn, fardu nú og finndu Þóðvar“, sagði Semundur, „og vertu blessaður og sáll!“ Jónas tók innilega þjött í hendina á Semundi, hræddur í huga af þakklátsemi og gekk fram sír skrifstofunni. —

Þjött á eftir honum þeir inn Harl Haukmáður og síra Þórdur.

Haukmáður bað Semund að ganga fram í beiðina, meðan þeir töludu samann.

Eftir að Semundur fór, bjóðaðu síra Þórdur og segir: „Það er sjálf sagt til lítils að biðja yður um gjaldþrot á skuld minni, þér hafið náttúrulega ekkert breytt áretningri yðar, síðan við töludum hjer síðast samann?“ — „Ei, það stendur við það sama“, svaradi Haukmáður.

„Mjer finnst það nú ekki mundi vera ósamgjærnt, að þér gefu eftir

af skuldimi sem svarar 10%
af tveggja ára úttektinni", segir
prestur. — "Það er ekki óhugsandi
að jeg geri það, eins og jeg sagði yður
síðast. Skuldareislan er kem-
in undir svári dóttur yðar", svar-
aði kaupmáður.

"Það hefur aldrei þótt góðugt, að
nata sjer neyd annara", svaradi
prestur. "En svar dóttur minnar er
í sem fastum orðum þetta: "Jeg
man aldrei eiga þann mann, sem
nata sjer þröngan efnahag þæður
mins, til að fá mig fyrir þómi."

Karl kaupmáður varð söttraður
í framan og sagði kuldalega:

"Það má mikil vera, ef þú ibr-
art aldrei eftir því, að hafa hafnað
hædi andi og upphefð."

"Jeg lít mi samt svo á, að andur
og upphefð sje lítilsverði í lífinu,
og að eins hjegómi, ef vantar
svo allt sem gæfgar og mjóðir

manninn", svaradi prestur. "Og
er svo úttalad um þetta mál."

Síðan sagði prestur vedlabunka
á bordid; rítti þeim til kaupmanns
og sagði: "Hjer kemur lítibrædi
ygrs í skuld minna!"

Kaupmáður taldi vedlana og
segir: "Það vantar ekki nema
að eins þookrómar til þess, að
skuldir sje að fullu greidd."

"Hjer þykir líklegt að þjer látid
mig hafa "prósentur" af peningun-
um. Það hafid þjer efinlega gert,
þegar borgad hefur verið í pening-
um", sagði prestur.

"Ekki þegar gömul skuldir borg-
ud", svaradi kaupmáður.

"Skuldir er hædi gömul og ný",
sagði prestur. "Og þjer hafid sett
rentu á hana við áramót, og þjer
hafid ekki látid mig hafa "pró-
sentur" af úttektinni". Hjer fimm
þvi mjög samgjarn, að jeg fái

"prosentur" af peningunum".

"Kú þetta, það er þá best að svo
sjá", svaradi kaupmáður. "Jeg skrifa
þá skuld yðar að fullu greidda. En
viljið þjer þá kvittun fyrir greidd-
unni?"

Prestur játadi því.

Kaupmáður skrifaði kvittanina, og
afhenti hana síra Þórði, og þakkaði
honum skilsemina. Sagðist vonast
eftir að hann skifti við sig þann-
vegis, þrátt fyrir það sem á milli
okkar hefur þar nú sidast.

"Enge ákvörðun hefi jeg tekið um
það", svaradi prestur.

Síðan hræddi hann kaupmann
og laud honum glidileg jöl. — —

Þegar síra Þórður var farinn,
þann Semundur inn á skrifstof-
una. Honum þótti betra að kaup-
máður var þar ekki. Það fyrsta
sem Semundur gerdi, var að at-
kuga reikning síra Þórðar — og

sú athugun glæddi hann.

" " " " "

Þriju ár eru liðin og margt
hefur breyst á þeim tíma.

Semundur var farinn að leita
á góðri jörd, þar í svættinu. Fyrir fram-
an hjá honum var systir hans. Hann
var atorku- og dagnadarmáður og
dramm sjer traust og virðingu allra,
sem kynntust honum.

Síra Þórður ~~var ordinn~~ var ordinn
velstædur, þó ekki væri hann ríkur.

Harli kaupmanni líd ekki eins
vel og áður. Vidskiptamenn hans
þekkdu á eftir á, og verzlunin
var ordin lítill og sagt var, að
hann væri ekki velstædur.

— — — Það var á sama
tíma og saga þessi byrjadi, en
þrem árum síðar, að leiidkaups-
veisla var haldinn á Hálsi.
Hjónaefnir voru þau Semundur

Þjórnsson og Þórunn, dóttir síra
Þórdar. Veislan fór áætlega fram,
og að henni endaðri, bjeldu flestir
veislugestirnir heim til sín. Öðvins
urdu eftir á Hálsi, nánustu ættmenn
Samundar og þar á meðal Gudmund-
ur gamli á Bergi.

Þaðinn eftir veisluna, sátu ný-
giftu hjónin, Samundur og Þórunn,
inni í stofu og ræddu um fram-
tíðar mál sín.

Það þurfti ekki glöggat auga til
að sjá, að þau væru bæði þann-
ingjafnöm.

Síra Þórdur kemur inn til þeirra
og veitur sjer að Samundi og segir:

"Mjér var það vel hjórt, að jeg
gaf góðum dreng dóttur mína. En
að jeg hafði gefid hana jafn
hjálpsúsum og hærleiksrikkum
manni, vissi jeg ekki fyr en nú.
Þjett áðan, þegar jeg ætladi að

þorpa Gudmundi gamla peninga
þá, sem jeg fjelkt lánaða hjá
hanum um árið — fjelkt jeg
að vita það rjetta." —

Þórunn leit á þá, Samund og
föður sinn, til skiftis — andsjóan-
lega hissa á orðum föður síns.

Ekki þyrir það að hún ekki vissi,
að maður hennar hafði alla þessa
þosti góðu, sem föður hennar taldi
hanum til ástis — en allt í
einu skildi hún hvernig í öllu lá.
Gekk til manns síns, lagdi hend-
urnar um háls honum — en gat
engu orði þomid upp, því tilfjinn-
ingarnar lánu hana ofurlíða.

Samundur vafði hana örm-
um og kyssti hana, sem hún end-
urgalt með heitum ástarhessi.

— Síra Þórdur horfði á þau með
ánægju og þóðlegri umhyggju og
sagði með kláttum rami:

"Gud blessi gkktur, lærnin mín, og

hamm láti sína náðarsól ljúfa
ykkur á vegi rjettlætisins og ker-
leikans.

Grein Bárðdals.

Í fyrsta tölublaði „Viljanum“ í vetur,
minntist Baldvin Bárðdal í grein
sinni, með nokkrum orðum á lentræu-
fjelagid okkar hjerna í sökninni.

Telur hann, að endurskoda þurfi lög
þess og breyta sumu í þeim. Skim-
int þá rjersatáklaga á eitt, er breyta þurfi,
en það er að leðkarörður fjelagsins eigi
ekki að vera í stjórn þess.

En samkvæmt fjelagslögnum hefir
leðkarörður fjelagsins verið eim í
stjórn þess, frá því fyrst að fjelagid
var stofnað.

Og þyvir mitt leyti getig ekki sjáð
meina ánnia við það, að leðkarörður
rje í stjórn fjelagsins, þjer eftir sem
þingad til, en verið getur að þetta
álit mitt kani af þekkingar skorti

þjá mjer, á þessu atríði. Veri því
vel, ef B. B. vildi gefa mjer og öðr-
um fjelagsmámmum, skýringu á
því, hvers vegna leðkarörður á ekki
að vera, eða má ekki vera, í stjórn
fjelagsins.

B. Bárðdal hefir vakid máls á því,
að breyta þurfi sumu í lögum fjelags-
ins, og verið getur að fleiri fjelags-
menn en hann, álitu að þess rje þörf.
Þattu mjer vel viddigandi að hann
skýrði frá því í „Viljanum“, blaði
fjelagsmanna, hverju hann álitur
að þurfi að breyta í lögum fjelagsins.
Ottu þá fjelagsmenn kort á að hug-
leida breytingar tillögur hans, og getu
skrifad um þær, ef þeir vildu, með
eða móti.

Setjum svo, að fram kani á lentræu-
fjelagsfundi tillaga frá einhverjum
fjelagsmámmi, um að endurskoda
lög fjelagsins og tillagan veri sam-
þykkt. Veri þá gott að fjelagsmámm

veru leunir að átta sig á þeim átrid-
um laganna, sem tillaga hefir komid
fram um að breytast þyrfti, og myndu
sjá sjálfstæða sköpun um þau.

S. J.

Skjóni minn.

Skinnast nú á Skjóna skal -
skemmtilegur var hann.

Lif sitt enti í Litla dal,
lengi man jeg gjárðarval.

Skeldid mikla man jeg hans
og margja fleiri kosti;
þegar tölta leidir lands
lífnadi þá hugur manns.

Var fram þykktur, þolgóður,
þrekid afarmikid;
lendin brött og bakstuttur,
bar mig allt af viljugur.

Reid jeg geyst um göturnar,
góðum treysti Skjóna;

grjót upp leysti gjárðar mar,
glöðu neistar hjer og hvar.

Vel sig bar, og víðfeldinn,
völlinn skær í lengjur;
þekna snar og þóthessinn -
þallegur var hann Skjóni minn.

" " "
Hved jeg frida fátinn minn,
flert sem þrjúda gjörði.
Fyr og síðar þakka' eg þinn
þenna blida samfundinn.

Stenar Baldvinsson.

Gammalt.

I.

Draumur Vilhjálms.

Vilhjálmur hjó þeitakur leandi á
Hella í Bländuhlíð. Hann var talinn
sjerlegur og einrænn. Þá bjó Pjetur
prófatur Pjetursson á Víðiróllum;
var Vilhjálmur honum vel þunnugur og

daglegur gestur á Viðivöllum. Það var á útománuðum 1812, að Vilhjálmur tók fátíka mikinn, spurdi prófaster hann hvað olli og sagði hann honum, um síðir, að hann hefði dreynt draum.

Honum sýndist stóll á loftinu, bera yfir Vatns-skard, þótti honum máður nokkur leida sig út og sýna sjó hann, en sá sem á stólum sat hafði vöndi hendi, stóð þóttur undir stólum og clíffði hann þar í vendinum og bristi síðan bringum sig. Þótti honum drópar hrjóta af um allar áttir. Þá þóttist hann spyrja, hvað slíkt væri, en sá sem við hann mælti, sagði, að það væri Guð, sem á stólum sat; vöndurinn merkir straff, en blóðid merkir dauða — því blóð þótti honum hrjóta af vendinum. „Eg dey þú einnig“, þóttist Vilhjálmur segja, „því einn drópurinn kom á mig“, en honum þótti vera svarað: „Far þú nú inn! Tíðin er stutt, dauðinn er víð, siliðin er löng.“ Síðan kvæðot

hann vaknað hafa.

Næstu misseri var hart áferdi, gekk þá og þótt nokkur og dóu allmangur menn. Þar þá svo til einn dag, er Vilhjálmur gekk milli Hellsu og Viðivalla, sem hann átti oft vanda til, að hann kneig niður örendur, en það var jafnlangdardagurinn frá draumnum, hinn 6. mars 1813. — Þjetur prófaster hefir ritad við lát Vilhjálmis í kirkjubókina: „Vilhjálmur dó milli Hellsu og Viðivalla, um morgunin þann 6. mars, á himleid. Hann var áður heilsulásum, en í það sinn að sjá ósjúkur. Fannst stundu síðar nær Hellsu en Viðivöllum. Hann hafði skarpar skilningsgáfur og svo mikil nemi, að hann gat fýrrisamt efi sinnar mundað nokkurnvegin orðrjett heila prjedikun. En til búskapar var hann midur laginn.“

Vilhjálmur þessi var Vilhjálmsson og skagfirskur að eitt. Hann var

trikvamtur og var stjúpsfadur Magn-
 úsar „sálarháská“. Sonur Vilhjálms
 var Guðni, er víða bjó hér í hreppi,
 en síðast í Tunguhöti og dó þar. —
 S. J.

Kirkjugarðurinn á Miklaba.

Það er ein orðin all-mörg úr síðan
 að söknarnefndin hér í Miklabæjar-
 sökn, lét hlada upp Kirkjugarðinn á
 Miklaba, á þrjá vegu, úr grotti, í stá-
 inn fyrir torfgarðinn, sem áður var
 og sem orðinn var í meira lagi
 hrörlegur. En vesturvegur garðs-
 ins, sem einnig var úr torfi, var
 þá látinn standa óhreppur, af
 hvaða ástæðu veit ég ekki. Mærki
 að nefndinni hafi þótt það óþungt
 til útgjalda á söknarsénum, að taka
 allan garðinn í einu, eða þá að
 þeim hafi þótt garðpartur þessi
 óþögundur til að rífast niður í það.

vinnu. — Síðan að garðurinn var
 lagður þannig, hefur hann tölu-
 vert farið aflaga, hrunid steinar
 úr hornum hans og víðar, svo
 rökrd myndast, garðhledið
 skelkt og sigid, ~~ad~~ svo að nú get-
 ur hann ekki talið gripheldur að
 norðan og austan. Þetta hefir ekkert
 verið lagfært. Og nú til langstíma
 hefir engin grind verið í Kirkjugarðs-
 hlidinu, hafa því allar skepnur
 hindrunarlausast getað veidd inn um
 allan Kirkjugarð, en það á ekki að eiga
 sjer stad, því jeg álit að Kirkjugarður
 sje fríðhelgur reitur. Vesturvegur
 Kirkjugarðsins er nú orðinn á þerti
 svo niður rífinn og ljótur, að hann
 er með öllu óvirkandi (og hefir verið
 svo all-tengi). Og jeg vil segja, að
 það sje til stór skammur, bæði fyrir
 söfnuðinn og söknarnefndina,
 að hafa hann svana lengur.
 Jeg hefi ekki farið víða, en jeg

hefi þó komid á allmarga kirkjustaði,
 bædi innan sjölu og utan og man ekki
 til að jig hafi nokkurn staðar sjúð jafn-
 illa girtan og óalitlegan kirkjugard,
 eins og gardsinn á Miklabæ.

Jeg vil því leyfa mig að skora á sökn-
 arnefndina hér í sökninni, að sjá um,
 eða gangast fyrir því, að um sjúð tekid
 grjót í vetur, því ekid heim á Mikla-
 bæ, og svo hláðinn úr því vestur vegg-
 ur kirkjugardsins í vor og þá gert
 við hina hluta gardsins, svo að hann
 sjú allur vel gripheldur; umframur á
 í kirkjugardshlíðid sjú þá settar sterkar
 og vel umbúnar grindur eða hurð.

Jeg álit, að það sjú skylda söknar-
 nefndarinnar að sjá um eða þetta
 sjú gert, þó hún hafi ekki hirt um
 það að þessu.

Jeg veit það vel, að margum sjúll-
 erfitt um greiðslu á gjöldum sin-
 um, nú á þessum peninga þreppu

tinnum, en þrátt fyrir það fimmst
 mig að viðgerdin á kirkjugardinum
 ætti ekki að verða mjög tilfírnaleg fyr-
 ir söknarmenn peningalega, því að þú
 geta sjúlfir að miklu leyti umid að
 þessu verki, bædi við grjót upp tekt,
 alstur og jafnvel hléðslu (eftir niður-
 jöfnun söknarnefndar).

Hefti verid þögilegra með peninga
 greiðslur hjá mönnum, en nú er, mundi
 jig hafa mælt með því, að sement væri
 notað að einhverju leyti við hléð-
 hléðsluna á vesturveggnum og rjer-
 staklega þó við hléðsluna á hömpun-
 um við hlíðid.

30/1 1923

S. J.

Til fjelagsmanna.

Jeg sjú það á þeim blöðum Vilj-
 ans, sem hún er um að ganga og
 komin til mín aftur, að þú hafa
 gengid greiðlega. Og jeg vona að

þú, heidrudu fjelagsmenn, haldið þessu góðu reglu framvegis.

En það tek ég enn fram, að þú lánið ekki bláid réturfjelagsmönnum eða á þá leið, sem engin fjelagsmaður er á — með því tefjið þú fyrir göngu bláðsins ef svo væri að bláid þæri á óvirkandi stadi.

Jeg held það rje enginn svo áumur efnalega, að hann geti ekki verið í Lentrarfjelaginu og þess þeir hafa löngun til að lesa „Viljarni“, þá ætti löngunin ekki að vera minni að megar lesa fjelagsbækurnar, sem hafa margfalt meira sálar föður handa þeim. Og ef þeir ganga í fjelagið, þá eru þeir frjálstir að lesa „Viljarni“ og þá hann heim til sín.

En að jeg tek þetta hjer fram, en af gefnum en ónefndum ástæðum. Að lokum vil jeg taka það fram, að jeg ætlant til þess að koma

Lilja Sigurðardóttir frá Vísivöllum, þú að lesa „Viljarni“ á miðan námskeiðið er í þinghúsinu.

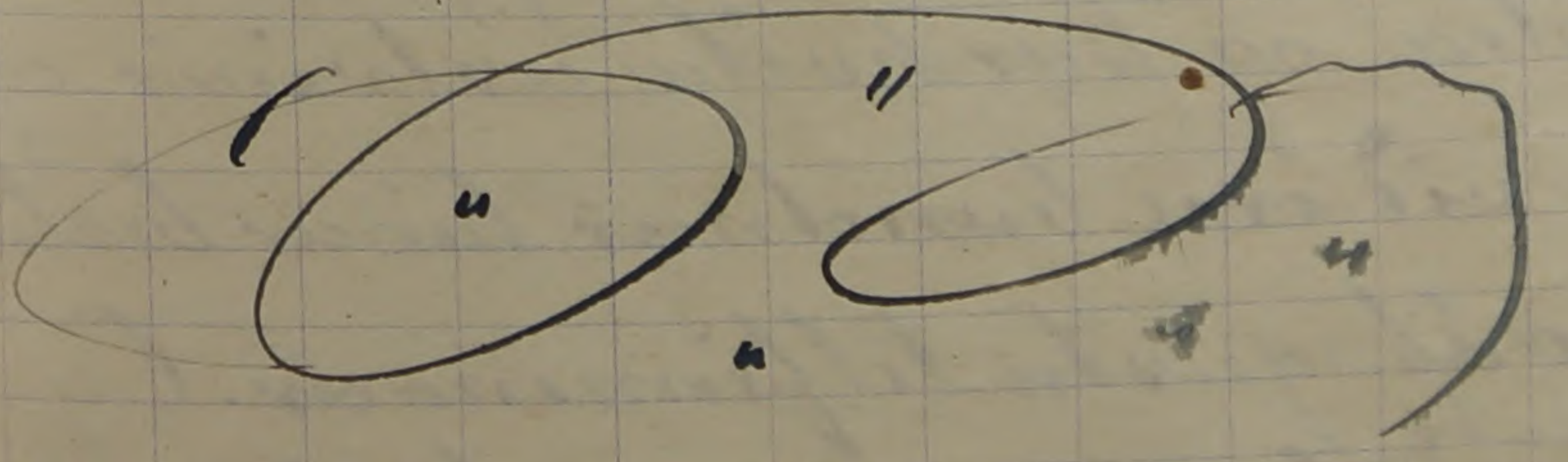
Ritstjórnin.

Stöðvir.

Best er að forðast flær og spott og þárnálgur vera. Ekkar karleikverbum gera gott og göfuga hugsun bera.

Best er að segja samleikam og sínum vera góður; elska og virða áminningam, okkar minnsta bróður.

A. B.

Um kirkjugarða.

Því þatt í hug þegar jeg þáð erid
var að aka grjótið heim að kirkju-
gárdinum á Miklaba, um daginn, til
þess á næsta vori að endurræsa hann
— að minnast á kirkjugarða, eins
og þeir hafa verid hér á landi fram
á þessum dag, og líka eins og þeir
ættu að vera.

Hjá öllum menningarþjóðum
eru kirkjugarðarnir með falleg-
ustu og smekklegrustu blöttunum
sem frídagar eru. Og vidda hertad
á þar miklu þjó árléga til þess, að
halda þeim við og þrjúða þá.

Þetta er í sjálfu sér mjög skilj-
anlegt. Þetta er áfangastadar
flætra, og þar hvíla ástréinir og
þar vid eru bændur hinar bestu
og gæfugustu tilfíringar. Og
þangað koma margir til að leita

sjer huggunar og fridar í sorgum
sinum.

Vit Íslendingar þurfum nú að
þara athuga þetta. Vid höfum verid
hér langt á eftir, og það svo langt
að kirkjugarðarnir eru alþurr
tilfíringarlega, til minnkunar.
Það er grátlegt að sjá slíkt hiru-
leysi og smekkleysi. — —

Wilji þú nú ekki, hátvörtu
sóknarmenn, Miklaba jar sóknar,
venda á undan öðrum með þá,
að laga til og þrjúða kirkjugarð-
inn ykkar?

Meining mín er sú, að elbert
þjáframlag þurfi að vera. Öð
eins vinna manna. Og jeg geng
þess ekki dulinn, að þá þá þá,
leadi karlar og þannar, yngri og
eldri, mundu fúslega vilja
verja þá þá stundum, til
að gæva gárdinn að þá þá

og vitigandi veit, sem állum þatti hugðanamt og skemmtilegt að sjá.

Vorid 1920, sendu Reykviklingar mann til Hafnar, sem átti að kynna sjer tilhöggun og allt, sem lyti að þrágangi kirkjugarða. Eftir að sá maður kom heim aftur, var jeg oft með hannum, þegar menn voru að vinna í kirkjugarðinum í Breik, og þar að aukri ávalldi jeg stundum heimabja hannum, og hafði sjerstaklega mikla löngun til að þræðant um þetta efni.

Að síðustu leyfi jeg mjör, að leiða, hátteirta Miklabæjarsölnasmenn, að athuga þetta mál. Og skal jeg án nokkurs gjafala, vera reidubúinn til að styðja að þessu leadi í orði og verkum.

B. Þárdal.

Þritstjóri: Agnar Baldvinsson.

Gangur „Viljams“

	Kom.	För.
Djúpsadal	13/2	15/2
Litladal	14/2	15/2
Störu-Ökrum (og Steinþúsin)	15-2	19-2
Hækuldsstöðum	19/2	20/2
Midhusum	20/2	23/2
Þorleifstöðum	23/2	25/2
Naalagerði	20	
Wöglum	23	26
Gröfistöðum	26/2	27/2
Mikabæ	27/2	28/2
Niðivöllum	1/3	2/3
Midsitju	2/3	3/3
Sólheimum	4/3	5/3
Sólheimagerði	3/5	4/5
Ölfostöðum	3/6	4/6

[Handwritten flourish]